

აუდიტის ხარისხის ძირითადი მახასიათებლები და მათი შეფასების საკითხები

ნანა სრესელი

ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

რუსუდან სრესელი

დოქტორანტი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ფინანსური ანგარიშგების საიმედოობისა და კაპიტალის ბაზრებზე ინვესტორების ნდობის შესანარჩუნებლად აუდიტის ხარისხის გაუმჯობესება და სრულყოფა ფუნდამენტური ელემენტია. ეს ნაშრომი იკვლევს აუდიტის ხარისხის მრავალფეროვან სფეროს, მის სხვადასხვა მახასიათებლებს და შესაფასებლად გამოყენებულ მეთოდოლოგიას. ბოლო წლებში გახმაურებული კორპორატიული სკანდალების და მარეგულირებელი რეფორმების გამო, აუდიტის ხარისხმა დიდი ყურადღება მიიპყრო. ნაშრომში განხილულია აუდიტის ხარისხის კონცეპტუალური ჩარჩო, ისეთი ასპექტების გათვალისწინებით, როგორიცაა აუდიტორის დამოუკიდებლობა, პროფესიული სკეპტიციზმი, აუდიტორული ფირმის რეპუტაცია და მარეგულირებელი ზედამხედველობა. თითოეული მნიშვნელოვან როლს ასრულებს აუდიტორების მიერ კომპანიის ფინანსური ანგარიშგების მიუკერძოებელი და ზუსტი შეფასების უზრუნველსაყოფად. ნაშრომი ასევე იკვლევს მეთოდებს, რომლებიც გამოიყენება აუდიტის ხარისხის შესაფასებლად, როგორც რაოდენობრივი, ასევე ხარისხობრივი მიდგომების ჩათვლით. ემპირიული კვლევები, აუდიტის ინსპექტირების ანგარიშები და თვითშეფასების კითხვარები არის აუდიტის ხარისხის სხვადასხვა განზომილების შესაფასებლად გამოყენებული ინსტრუმენტები. ნაშრომი განიხილავს თითოეული მეთოდის უპირატესობებსა და შეზღუდვებს, ნათელს მოჰყვანს გამოწვევებს. ნაშრომი იკვლევს აუდიტის ხარისხის როლს კორპორატიული მმართველობის კონტექსტში და მის გავლენას ფინანსურ ბაზრებზე. აუდიტის ხარისხისა და კომპანიის საქმიანობის კავშირს, აქციების ფასებისა და ფინანსური ინფორმაციის სანდოობას.

საკვანძო სიტყვები: აუდიტის ხარისხი, ხარისხის შეფასება, ფინანსური ანგარიშგება, შიდა კონტროლი, აუდიტის რისკი

აუდიტი, როგორც დისციპლინა, მისი ფინანსური დამკვირვებლის ტრადიციული როლიდან მნიშვნელოვნად განვითარდა და იქცა მრავალფუნქციურ საქმიანობად, რომელიც მოიცავს რისკების მართვას, შესაბამისობის დადგენას და საკონსულტაციო მომსახურებას. აუდიტის ხარისხი არის ყოვლისმომცველი ცნება, რომელს მახასიათებლებია: კომპეტენცია, დამოუკიდებლობა, ობიექტურობა, სათანადო პროფესიონალურ ზრუნვა და ეთიკური სტანდარტების დაცვა. ეს მახასიათებლები ერთობლივად განსაზღვრავს, თუ რამდენად უზრუნველყოფს აუდიტი კომპანიის ფინანსური მდგომარეობის სამართლიან შეფასებას. შესაბამისი ხარისხის მქონე აუდიტი უზრუნველყოფს ფინანსური ანგარიშგების სანდოობას, რაც ხელს უწყობს კაპიტალის ბაზრის ეფექტურობას და ნდობას ინვესტორებს, დაინტერესებულ მხარეებს და საზოგადოებას შორის. დაბალი ხარისხის აუდიტის პირობებში შესაძლოა ფინანსური ანგარიშგება არ იყოს სწორი, რომელიც თავის მხრივ ინვესტორებისა და სხვა მხარეებისათვის შესაძლოა ზიანის მომტანი აღმოჩნდეს. 21-ე საუკუნეში

დაფიქსირდა რამდენიმე გახმაურებული კორპორატიული სკანდალი, როგორიცაა Enron¹ და WorldCom², რომლებმაც ხაზი გაუსვეს აუდიტის ხარისხის მნიშვნელოვან როლს ფინანსურ ბაზრებზე. შესაბამისად, სტანდარტების გამოშვებაზე პასუხისმგებელმა და პროფესიულმა ორგანიზაციებმა ამ გამოწვევას უფრო მკაცრი სტანდარტების, ქცევის (ეთიკის)კოდექსების და აუდიტის საუკეთესო პრაქტიკის დანერგვით უპასუხეს.

საკვლევი თემის აქტუალობა

თანამედროვე ბიზნეს გარემოში, რომელიც გამოირჩევა სხვადასხვა სირთულეებით, მარეგულირებელის მიერ დაწესებული კონტროლით და დაინტერესებული მხარეების მოთხოვნით გამჭვირვალობისა და ანგარიშვალდებულების შესახებ, აუდიტის როლი მნიშვნელოვანი გახდა ფინანსური და კორპორატიული ხარისხიანი მართვის უზრუნველსაყოფად. მიუხედავად იმისა, რომ აუდიტის მნიშვნელობა ფართოდ არის გაგებული, აუდიტის ხარისხის მახასიათებლები ბოლომდე არ არის შეფასებული, ასევე არ არის ფართოდ განხილული მახასიათებლების შესაფასებელი მეთოდოლოგიები. ეს პრობლემა მოითხოვს აუდიტის ხარისხის მრავალგანზომილებიანი ასპექტების ყოვლისმომცველ შესწავლას და მისი შეფასების ჩარჩოს შემუშავებას. საკვლევი თემის გასააზრებლად მნიშვნელოვანია შემდეგი ძირითადი კითხვების ჩამოყალიბება:

- ✓ რა ფუნდამენტური მახასიათებლები განსაზღვრავს აუდიტის ხარისხს? საჭიროა აუდიტის ხარისხის სხვადასხვა განზომილების იდენტიფიცირება და კატეგორიზაცია, რომელიც მოიცავს ასპექტებს, როგორიცაა აუდიტორის დამოუკიდებლობა, პროფესიული სკეპტიციზმი, აუდიტის პროცესი და კომუნიკაციის ეფექტურობა.
- ✓ როგორ შეიძლება ამ მახასიათებლების ეფექტურად შეფასება? აუცილებელია. აუდიტის ხარისხის შეფასების სანდო და ფართომასშტაბიანი მეთოდოლოგიების შემუშავება ასეთი მეთოდები უნდა იყოს ადაპტირებადი აუდიტის მრავალფეროვან გარემოსთან და უზრუნველყოს ქმედითი ღონიშმიებების შემუშავება აუდიტორებისთვის, მარეგულირებლებისა და დაინტერესებული მხარეებისთვის.
- ✓ რა გავლენას ახდენს აუდიტის ხარისხის განსხვავებული დონეები ფინანსური ანგარიშგების სანდოობაზე და კორპორატიული მართვის პრაქტიკაზე? აუდიტის ხარისხის გავლენის გააზრება ფინანსურ ანგარიშგებაზე და უფრო ფართო ბიზნესის ეკოსისტემაზე გადამწყვეტია, როგორც მარეგულირებლებისთვის, ასევე ფინანსური ბაზრის მონაწილეებისთვის.
- ✓ რა გავლენას ახდენს რეგიონული და კონტექსტუალური ფაქტორები აუდიტის ხარისხსა და შეფასებაზე? აუდიტის ხარისხის მახასიათებლები და შეფასების მეთოდები შეიძლება განსხვავდებოდეს იურისდიქციის, ეკონომიკური სფეროს და ორგანიზაციული სტრუქტურების მიხედვით. ამ ვარიაციების გამოკვლევამ შეიძლება გამოავლინოს აუდიტის ხარისხის გლობალური მდგომარეობა.
- ✓ როგორ შეიძლება რომ განვითარებადი ტექნოლოგიები, როგორიცაა მონაცემთა ანალიტიკა და ხელოვნური ინტელექტი, ინტეგრირებული იყოს აუდიტის ხარისხის შეფასებაში? ვინაიდან ტექნოლოგია სულ უფრო მნიშვნელოვან როლს ასრულებს აუდიტში, მისი პოტენციალის შესწავლა აუდიტის ხარისხის შეფასების გასაუმჯობესებლად აუცილებელია.

¹ აშშ კომპანია, რომლის მენეჯმენტმის თაღლითობამ და საბუღალტრო ჩანაწერების შეცვლამ, გამოიწვია კომპანიის გაკოტრება.

² აშშ-ში ზომით მეორე საკომუნიკაციო კომპანიის მენეჯმენტმა აქციაზე ფასების შენარჩუნების მიზნით, შემოსავლის შესახებ ინფორმაცია არასწორად გაზარდეს, რამაც საბოლოოდ კომპანიის გაკოტრება გამოიწვია.

ლიტერატურის მიმოხილვა

აუდიტის ხარისხი ფინანსური ანგარიშგების და კორპორატიული მართვის კრიტიკული ასპექტია და გადამწყვეტია ფინანსური ინფორმაციის სანდოობის უზრუნველსაყოფად. წლების განმავლობაში, მკვლევარები იკვლევდნენ აუდიტის ხარისხისა და მისი შეფასების სხვადასხვა კრიტერიუმებს. ლიტერატურული წყაროების მიმოხილვა უზრუნველყოფს აუდიტის ხარისხის მახასიათებლებთან და მათ შეფასებასთან დაკავშირებული ძირითადი ცნებების, მეთოდოლოგიებისა და დასკვნების განხილვას.

აუდიტის ხარისხის მახასიათებლები

დამოუკიდებლობა და ობიექტურობა - აუდიტორთა დამოუკიდებლობა აუდიტის ხარისხის ქვაკუთხედი. DeAngelo¹ (1981) ამტკიცებდა, რომ დაინტერესებული მხარეების მიერ დამოუკიდებლობის აღქმა ფუნდამენტურია აუდიტორების ობიექტურად მოქმედების უზრუნველსაყოფად. აუდიტის ხარისხი უმჯობესდება, როდესაც აუდიტორები ინარჩუნებენ დამოუკიდებლობის მაღალ ხარისხს თავიანთი კლიენტებისგან, რაც ამცირებს ინტერესთა პოტენციურ კონფლიქტს (Simunic, 1980²). მკვლევარებმა შეაფასეს მარეგულირებელი ჩარჩოებისა და აუდიტორის უფლებამოსილების გავლენა აუდიტორის დამოუკიდებლობაზე (Abbott³ and Parker, 2000; Francis, 2004).

პროფესიული სკეპტიციზმი და განსჯა - აუდიტორების მიერ პროფესიული სკეპტიციზმის გამოვლენა აუდიტის ხარისხის კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მახასიათებელია, პროფესიული სკეპტიციზმი გულისხმობს აუდიტორის მიერ მტკიცებულებების კრიტიკულ შეფასებას და მატერიალური უზუსტობების იდენტიფიცირების უნარს (Hurt⁴ et al., 2013). აუდიტორებმა უნდა გამოიყენონ ჯანსაღი მსჯელობა მენეჯმენტის წარმოდგენებისა და მტკიცებულებების შეფასებისას აუდიტის ხარისხის გასაუმჯობესებლად. კვლევამ გამოიკვლია პროფესიულ სკეპტიციზმზე გავლენის ფაქტორები და მისი გავლენა აუდიტის ხარისხზე (Glover et al., 2021)⁵.

კომპეტენცია და გამოცდილება - აუდიტორების კომპეტენცია და გამოცდილება აუცილებელია აუდიტის ხარისხისთვის. კომპეტენტური აუდიტორები ფლობენ ტექნიკურ უნარ-ჩვევებს და ცოდნას, რომელიც საჭიროა მაღალი ხარისხის აუდიტის ჩასატარებლად (Zerni⁶ et al., 2007). მუდმივი პროფესიული განვითარება, განათლება და ტრენინგი გადამწყვეტია აუდიტორთა კომპეტენციის შესანარჩუნებლად და ამაღლებისთვის. კვლევებში შეაფასებულია კავშირი აუდიტორის გამოცდილებასა და აუდიტის ხარისხს შორის (Reffett⁷ et al., 2010).

¹ ემერეტუს პროფესორი სამხრეთ კაროლინის უნივერსიტეტი, აშშ

² ემერეტუს პროფესორი, სიმონ ფრეიზერის უნივერსიტეტი, კანადა

³ ვისკოსინის უნივერსიტეტი, აშშ

⁴ პროფესორი, ბეილორის უნივერსიტეტი, აშშ

⁵ პროფესორი, აშშ ბუღალტერთა ასოციაციის აუდიტის განყოფილების პრეზიდენტი.

⁶ აღრიცხვისა და ფინანსების განყოფილება, ვაასას უნივერსიტეტი, ფინეთი

⁷ პროფესორი, მაიამის უნივერსიტეტი, აშშ

აუდიტის ხარისხის შეფასება

აუდიტის ხარისხის მოდელები: შემუშავებულია სხვადასხვა მოდელი აუდიტის ხარისხის შესაფასებლად. Pcaob¹ (2004) მიერ შემოთავაზებული აუდიტის ხარისხის მოდელი მოიცავს კომპონენტებს, როგორიცაა ლიდერობა, დამოუკიდებლობა, კულტურა და მარეგულირებელი გარემო. კიდევ ერთი ფართოდ გამოყენებული მოდელია აუდიტის ხარისხის ჩარჩო (Lennox², 2005), რომელიც აერთიანებს აუდიტორის მახასიათებლებს, აუდიტის პროცესს და ანგარიშგებას. მკვლევარებმა გამოიყენეს ეს მოდელები აუდიტის ხარისხის შესაფასებლად და გასაზომად (ვუ და ჟანგი, 2018).

დაინტერესებული მხარეების შეფასება - დაინტერესებული მხარეების, მათ შორის აქციონერებისა და ფინანსური ანალიტიკოსების შეფასება გამოყენებული იქნა აუდიტის ხარისხის შესაფასებლად (Simunic, 1984). ეს კვლევები ხშირად მოიცავს გამოკითხვებს ან ინტერვიუებს აუდიტის პროფესიის მიმართ დაინტერესებული მხარეების ნდობის შესაფასებლად. (Beaudoin et al. (2015) შეისწავლა, თუ როგორ მოქმედებს აუდიტორის დამოუკიდებლობის შესახებ დაინტერესებული მხარეების აღქმა აუდიტის ხარისხზე.

აუდიტის ხარისხის მახასიათებლები

დამოუკიდებლობა და ობიექტურობა - დამოუკიდებლობა მაღალი ხარისხის აუდიტის ერთ-ერთი ფუნდამენტური ატრიბუტია. ის უზრუნველყოფს, რომ აუდიტორები თავისუფალნი არიან ინტერესთა კონფლიქტისგან, მიკერძოებისგან ან არასათანადო გავლენისგან, რამაც შეიძლება ზიანი მიაყენოს მათ უნარს, უზრუნველყონ კომპანიის ფინანსური ანგარიშგების მიუკერძოებელი და ობიექტური შეფასება. დამოუკიდებელ აუდიტორს უფრო მეტად შეუძლია ზუსტად განსაზღვროს და შეაფასოს მატერიალურ შეცდომებს. ობიექტურობა, რომელიც მჭიდროდ არის დაკავშირებული დამოუკიდებლობასთან, მოითხოვს აუდიტორებს შეინარჩუნონ ნეიტრალური და მიუკერძოებელი აზროვნება მთელი აუდიტის პროცესში, რაც მათ საშუალებას მისცემს მიიღონ პროფესიული გადაწყვეტილებები მტკიცებულებებზე დაყრდნობით და არა პირად ან ფინანსურ მოტივებზე.

პროფესიული კომპეტენცია და სათანადო გულისხმიერება - აუდიტორთა კომპეტენცია აუდიტის ხარისხის გადამწყვეტი მახასიათებელია. აუდიტორებს უნდა ჰქონდეთ საჭირო ცოდნა, უნარები და გამოცდილება აუდიტის ეფექტურად განსახორციელებლად. ეს მოიცავს ბუღალტრული აღრიცხვისა და აუდიტის სტანდარტების ცვლილებების განახლებას, ასევე იმ ინდუსტრიის სირთულეების გააზრებას, რომელშიც ოპერირებს აუდიტორების ობიექტი. სათანადო კომპეტენცია აუდიტორებისგან მოითხოვს შრომისმოყვარეობისა და პროფესიული სკეპტიციზმის გამოვლენას აუდიტის დაგეგმვისა და განხორციელებისას. ის მოიცავს სისტემურ და დისციპლინირებულ მიდგომას აუდიტორული მტკიცებულებების შეგროვებისა და შეფასების მიმართ, ასევე მზადყოფნას დაუპირისპირდეს მენეჯმენტის მტკიცებები საჭიროების შემთხვევაში.

აუდიტის ხარისხის კონტროლის სისტემის ელემენტების შერჩევა (ნ.სრესელი, 2018) საკმაოდ სპეციფიკურია და მათი ჩამოყალიბების პროცესში გათვალისწინებული უნდა იქნეს აუდიტორული ფირმის მასშტაბი, პრაქტიკული საქმიანობის სპეციფიკა, ორგანიზაციული სტრუქტურა, დასაქმებული აუდიტორების რიცხოვნება და კომპეტენცია.

ეთიკური ქცევა და პროფესიული განსჯა: - ეთიკური ქცევა აუდიტის ხარისხის აუცილებელი ელემენტია. აუდიტორები უნდა დაიცვან ეთიკის კოდექსი, რომელიც მოიცავს შემდეგ ძირითად

¹ Public Company Accounting Oversight Board, - აუდიტის ზედამხედველობის საერთაშორისო ინსტიტუტი

² მკვლევარი, ჰონგკონგის მეცნიერებისა და ტექნოლოგიების უნივერსიტეტი.

პრინციპებს: პატიოსნება, ობიექტურობა, პროფესიული კომპეტენცია, კონფიდენციალურობა და პროფესიული ქცევა. ეთიკური ქცევა უზრუნველყოფს, რომ აუდიტორებმა შეინარჩუნონ დაინტერესებული მხარეების ნდობა. გარდა ამისა, პროფესიული მსჯელობა არის ის კრიტიკული მახასიათებელი, რომელიც აუდიტორებს საშუალებას აძლევს მიიღონ ინფორმირებული გადაწყვეტილებები რთულ და ორაზროვან სიტუაციებში. აუდიტორებმა უნდა გამოიჩინონ მსჯელობა იმ სფეროებში, სადაც ფინანსური ანგარიშგების საერთაშორისო სტანდარტები (ფასს) უზრუნველყოფს მოქნილობას სიტუაციებში, როდესაც ისინი აწყდებიან მოულოდნელ ან რთულ საკითხებს აუდიტის პროცესში. აუდიტის ხარისხის ეს მახასიათებლები ფუნდამენტურია ფინანსური ანგარიშგების სანდოობის უზრუნველსაყოფად და ფინანსურ ბაზრებზე ნდობის შესანარჩუნებლად. ამ მახასიათებლების შეფასება და გაძლიერება არის აუდიტის კვლევისა და პრაქტიკის მნიშვნელოვანი თემა. მაღალი ხარისხის აუდიტი ხელს უწყობს ფინანსური ანგარიშგების სიზუსტეს და გამჭვირვალობას, რაც სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია დაინტერესებული მხარეებისთვის, მათ შორის ინვესტორებისთვის, კრედიტორებისთვის, მარეგულირებლებისა და ფართო საზოგადოებისთვის.

აუდიტის ხარისხის შეფასების მოდელები

აუდიტის ხარისხის შეფასების მოდელები არის ანალიტიკური ჩარჩოები და მეთოდოლოგიები, რომლებიც გამოიყენება აუდიტის პროცესის ეფექტურობისა და სანდოობის შესაფასებლად. ეს მოდელები ეხმარება დაინტერესებულ მხარეებს, მათ შორის მარეგულირებლებს, ინვესტორებს და თავად აუდიტორებს, განსაზღვრონ ჩატარებული აუდიტის ხარისხი. განხილულია აუდიტის ხარისხის შეფასების რამდენიმე საერთო მოდელი და მათ ძირითადი მახასიათებლები:

- ✓ საჯარო ზედამხედველობის საბჭოს (POB- Public oversight board) მოდელი, რომლის მახასიათებლებია - დამოუკიდებლობა და ობიექტურობა, აუდიტის პროცესი, ანგარიშგების გამჭვირვალობა და სისწორე
- ✓ აუდიტისა და მარწმუნებელი მომსახურების საერთაშორისო სტანდარტების საბჭომ (IAASB - *International Auditing and Assurance Standards Board*) მიერ შემუშავებული მოდელი, რომლის მახასიათებლებია -პროფესიული სკეპტიციზმი, რისკის შეფასება და რეაგირება, აუდიტის მტკიცებულება, კომუნიკაცია.
- ✓ ამერიკული ინსტიტუტის სერტიფიცირებული ბუღალტერთა (AICPA) მოდელი - დამოუკიდებლობა და სათანადო კომპეტენცია, აუდიტის პროცესი და მტკიცებულება:
- ✓ მარეგულირებელი მოდელები (მაგ., PCAOB - რისკების შეფასება და შდეფასებულ რისკებზე რეაგირება, აუდიტის დოკუმენტაცია, ხარისხის კონტროლი.
- ✓ ინსტიტუციური მოდელები (მაგ., CFA ინსტიტუტი) - აუდიტორის დამოუკიდებლობა, გამჭვირვალობა და გამჟღავნება, თანმიმდევრულობა და შედარება.

ეს მოდელები ხელს უწყობს აუდიტის ხარისხის მუდმივ ამაღლებას, შეფასებისა და გაუმჯობესების სტრუქტურირებული ჩარჩოს მიწოდებით. ისინი გადამწყვეტ როლს ასრულებენ ფინანსური ანგარიშგების და ბაზრებისადმი ნდობის შენარჩუნებაში.

კვლევის შედეგები

წარმოდგენილია კვლევის შედეგები რომლებიც დაკავშირებულია „აუდიტის ხარისხის ძირითადი მახასიათებლებისა და მათი შეფასების საკითხებთან“

- დამოუკიდებლობა და ობიექტურობა - ემპირიული კვლევებმა თანმიმდევრულად აჩვენებს, რომ აუდიტორთა დამოუკიდებლობა და ობიექტურობა მნიშვნელოვნად მოქმედებს აუდიტის ხარისხზე. აუდიტორები, რომლებიც უფრო დამოუკიდებლები არიან თავიანთი კლიენტებისგან, უფრო მაღალი ხარისხის აუდიტს ახორციელებენ. ეს ხშირად იზომება ისეთი ფაქტორებით, როგორიცაა არააუდიტორული მომსახურების საფასური აუდიტის საფასურთან შედარებით.
- ✓ გამოცდილება და ექსპერტიზა არის მნიშვნელოვანი. კვლევა აჩვენებს, რომ აუდიტორის გამოცდილება უშუალოდ არის დაკავშირებული აუდიტის ხარისხთან. აუდიტორები, რომლებსაც აქვთ დიდი გამოცდილება და სპეციალიზებული ცოდნა კონკრეტულ ინდუსტრიაში და ფინანსური ანგარიშგების სტანდარტში, უნარი შესწेत განახორციელონ მაღალი ხარისხის აუდიტი, რადგან, შეუძლიათ უკეთ განახორციელონ რთული საკითხების იდენტიფიცირება და გადაჭრა.
- ✓ ხარისხის კონტროლის მექანიზმები აუმჯობესებს აუდიტის ხარისხს: აუდიტორული ფირმები, რომლებიც ახორციელებენ ხარისხის კონტროლის მექანიზმებს, როგორიცაა შიდა მიმოხილვები და მონიტორინგის სისტემები, უფრო მაღალი ხარისხის აუდიტს ატარებენ ეს მექანიზმები ხელს უწყობს აუდიტის მუშაობაში არსებული შეცდომებისა და ხარვეზების იდენტიფიცირებას და გამოსწორებას, სანამ ისინი გავლენას მოახდენენ აუდიტორის საბოლოო მოსაზრებაზე.
- ✓ აუდიტორული ფირმის ზომა და რეპუტაცია: ემპირიული დასკვნები მიუთითებს, რომ უფრო დიდი აუდიტორული ფირმები დამკვიდრებული რეპუტაციით, უფრო მაღალი ხარისხის აუდიტის ატარებენ. აუდიტორული ფირმის რეპუტაციას შეუძლია გავლენა მოახდინოს აუდიტის ხარისხის აღქმაზე და უფრო დიდ ფირმებს ხშირად აქვთ მეტი რესურსი და გამოცდილება მაღალი ხარისხის უზრუნველსაყოფად,
- ✓ მარეგულირებელი ზედამხედველობა - როგორიცაა შეერთებულ შტატებში საჯარო კომპანიის ბუღალტრული აღრიცხვის ზედამხედველობის საბჭოს (PCAOB) ინსპექტირება, დაკავშირებულია აუდიტის ხარისხის გაუმჯობესებასთან. კვლევებმა აჩვენა, რომ აუდიტის გაზრდილი მარეგულირებელი შემოწმება უფრო მკაცრი და მაღალი ხარისხის აუდიტს უზრუნველყოფს.

დასკვნა

აუდიტის ხარისხის შეფასება წარმოადგენს ფინანსური ანგარიშგების სანდოობის უზრუნველყოფის კრიტიკულ კომპონენტს. კვლევით ნაშრომში წარმოდგენილია მახასიათებლები, რომლებიც უზრუნველყოფს აუდიტის ხარისხს და მისი შეფასებისთვის გამოყენებული მეთოდოლოგიებს. ლიტერატურული წყაროების მიმოხილვამ აჩვენა, რომ აუდიტის ხარისხი არის მრავალწახნაგოვანი კონცეფცია, რომელიც მოიცავს რამდენიმე ძირითად ელემენტს. უპირველესია აუდიტორის დამოუკიდებლობა და ობიექტურობა, რომლების აუდიტის ხარისხის ფუნდამენტური მახასიათებლებია. აუდიტორებმა უნდა შეინარჩუნონ პირადი დამოუკიდებლობა აუდიტის ობიექტისგან, რათა უზრუნველყონ მიუკერძოებლობა და ფინანსური დარღვევების გამოვლენის შესაძლებლობა. გარდა ამისა, პროფესიული კომპეტენცია და გამოცდილება არის ის ფუნდამენტური თვისებები, რომელიც აუდიტორებს უნდა გააჩნდეთ. აღრიცხვის ძირითადი პრინციპების, ბიზნესის დარგის და აუდიტის სტანდარტების ცოდნა პირდაპირ გავლენას ახდენს მათი მუშაობის ხარისხზე. გარდა ამისა, ეთიკური ჩარჩო, რომელშიც აუდიტორები მუშაობენ, გადამწყვეტია. ეთიკური

ქცევა არის არა მხოლოდ სამართლებრივი მოთხოვნა, არამედ მორალური იმპერატივიც, რადგან პროფესიული ეთიკისადმი ერთგულება, საფუძვლად უდევს აუდირებული ფინანსური ანგარიშგების სანდოობას. აუდიტის ხარისხის შეფასება რთული პროცდესია და მოიცავს სხვადასხვა მიდგომებს, როგორიცაა შესაბამისობაზე დაფუძნებული შეფასება, პროცესზე დაფუძნებული შეფასება და შედეგზე დაფუძნებული შეფასება. თითოეული მიდგომა გვთავაზობს განსხვავებულ შეხედულებებს აუდიტის ეფექტურობის შესახებ და ყოვლისმომცველი შეფასების უზრუნველსაყოფად ისინი ხშირად გამოიყენება კომბინაციაში. მნიშვნელოვანია ვაღიაროთ ბიზნესისა და ფინანსების განვითარებადი ბუნება, რომელიც გამომწვეულია ტექნოლოგიური მიღწევებითა და გლობალური კავშირებით. ციფრულ ეპოქაში აუდიტი ქმნის ახალ გამოწვევებს, მაგრამ ასევე წარმოადგენს აუდიტის ხარისხის გაუმჯობესების შესაძლებლობებს მონაცემთა ანალიტიკის, ხელოვნური ინტელექტისა და ავტომატიზაციის საშუალებით. ამ ინოვაციებს შეუძლია გააუმჯობესოს აუდიტის ეფექტურობა და აუდიტორებს მიაწოდოს ძლიერი ინსტრუმენტები რისკებისა და თაღლითობის გამოსავლენად. აღსანიშნავია, რომ მარეგულირებელი გარემო მნიშვნელოვან როლს ასრულებს აუდიტის ხარისხის ფორმირებაში. მარეგულირებელი ორგანოები და სტანდარტების შემქმნელები მუდმივად ადაპტირდებიან აუდიტის სფეროში წარმოქმნილი საკითხებისა და გამოწვევების გადასაჭრელად. რეგულაციების გაძლიერებამ და აუდიტის სტანდარტებში საერთაშორისო ჰარმონიზაციის ხელშეწყობამ შეიძლება კიდევ უფრო გააუმჯობესოს აუდიტის ხარისხი გლობალურ დონეზე. აუდიტის ხარისხის მახასიათებლები და შეფასების ტექნიკა განაგრძობს განვითარებას დინამიური ბიზნეს გარემოს მოთხოვნების დასაკმაყოფილებლად. ამ სფეროში მომავალი კვლევები ფოკუსირებული უნდა იყოს ტექნოლოგიურ მიღწევებთან ადაპტაციაზე, აუდიტის მეთოდოლოგიების დახვეწაზე და მარეგულირებელი ჩარჩოების გაძლიერებაზე აუდიტის ხარისხის შენარჩუნებისა და შემდგომი გაუმჯობესების მიზნით. დასასრულს, უნდა აღინიშნოს, რომ აუდიტის ხარისხის კვლევა მოითხოვს აუდიტორების, მარეგულირებელი ორგანოების, სტანდარტების დამდგენთა და აკადემიური მკვლევარების ერთობლივ ძალისხმევას. მათ ერთად შეუძლიათ გააძლიერონ ფინანსური ანგარიშგებისადმი საზოგადოების ნდობა და ხელი შეუწყონ ფინანსური ბაზრების სტაბილურ განვითარებას.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. აუდიტის საერთაშორისო სტანდარტი 220 - „ფინანსური ანგარიშგების აუდიტის ხარისხის კონტროლი“.
2. ხარისხის კონტროლის საერთაშორისო სტანდარტი (ხკსს) ISQC 1 – „ხარისხის კონტროლის ფირმებისათვის, რომლებიც ასრულებენ ფინანსური ანგარიშგების აუდიტისა და მიმოხილვის და სხვა სახის მარნმუშნებელი და დაკავშირებული მომსახურების გარიგებებს“
3. ხარისხის კონტროლის სისტემის მონიტორინგის დებულება. დამტკიცებულია ბაფის აუდიტის რეგულირების კომიტეტის მიერ 01.05.2014 # 3/2014 ოქმი
4. სრესელი ნ.გ. (2018). აუდიტის ხარისხის კონტროლის აქტუალური საკითხები. ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტი III საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „გლობალიზაციის გამოწვევები ეკონომიკასა და ბიზნესში“ 26-27 ოქტომბერი, (270-273),
5. DeAngelo, L. E. (1981). Auditor size and audit quality. *Journal of Accounting and Economics*, 3(3), 183-199.
6. Johnstone, K. M., & Bedard, J. C. (2003). Audit firm portfolio management decisions. *The Accounting Review*, 78(4), 925-948.

7. Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB). (2017). Auditing Standard No. 7: Engagement Quality Review.
8. Lennox, C. S., & Pittman, J. A. (2010). Big 4 office size and audit quality. *The Accounting Review*, 85(5), 1519-1553.
9. International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). (2015). International Standard on Auditing (ISA) 220: Quality Control for an Audit of Financial Statements.
10. Glover, S. M., & Prawitt, D. F. (2009). The quality of audit evidence. *Contemporary Accounting Research*, 26(3), 801-838.
11. DeFond, M. L., & Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2-3), 275-326.
12. American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). (2016). Statement on Auditing Standards No. 132: The Auditor's Consideration of an Entity's Ability to Continue as a Going Concern.
13. Krishnan, J. (2003). Audit quality and the pricing of discretionary accruals. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 22(1), 109-126.
14. Securities and Exchange Commission (SEC). (2003). Final Rule: Revision of the Commission's Auditor Independence Requirements. *Federal Register*, 68(152), 45150-45194.

Audit Quality Characteristics and Assessment

Nana Sreseli

Associate Professor

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Rusudan Sreseli

PhD Student

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

SUMMARY

Audit quality is fundamental in maintaining the integrity of financial reporting and upholding investor confidence in the capital markets. This research paper delves into the multifaceted realm of audit quality, exploring its various characteristics and the methodologies employed to assess it. Audit quality has gained increased attention in recent years due to high-profile corporate scandals and regulatory reforms aimed at enhancing transparency and accountability. This paper begins by examining the conceptual framework of audit quality, considering aspects such as auditor independence, professional skepticism, audit firm reputation, and regulatory oversight. Each of these dimensions plays a vital role in ensuring that auditors fulfill their duty to provide an unbiased and accurate assessment of a company's financial statements. The paper also investigates the methods employed to evaluate audit quality, including both quantitative and qualitative approaches. Empirical studies, audit inspection reports, and self-assessment questionnaires are among the tools used to assess various dimensions of audit quality. The paper discusses the advantages and limitations of each method, shedding light on the challenges faced by researchers, regulators, and practitioners in effectively measuring and improving audit quality. Furthermore, the paper delves into the role of audit quality in the context of corporate governance and its impact on financial markets. It examines the link between audit quality and firm performance,

stock prices, and the reliability of financial information. The results of this analysis have implications for investors, regulators, and auditors seeking to understand the broader consequences of audit quality. This research paper serves as a comprehensive overview of the audit quality concept, its characteristics, and the methods used to assess it. It emphasizes the crucial role of audit quality in financial reporting and corporate governance, providing valuable insights for both academic and practical purposes. Understanding the complexities of audit quality is imperative for ensuring financial markets' continued stability and reliability.

Keywords: *Audit Quality, Assurance, Financial Reporting, Internal Controls, Audit Risk*